

RAPORT PRELIMINAR DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ A SITULUI DE LA PERICEI "KELLERTAG"

SANDA BĂCUEȚ-CRIȘAN, CORVIN BRAICA

Cercetările arheologice din ultimele decenii au dus la identificarea a numeroase situri aparținând perioadei neo-eneolitice. Printre acestea, se evidențiază așezarea de la Pericei. Situată într-o zonă extrem de favorabilă locuirii, fapt ilustrat de numeroasele descoperiri (situri aparținând neoliticului, culturii Coțofeni, epocii bronzului, sec. I î.Ch. - sec. I d.Ch., epocă romană, sec. VII-VIII), pe una din principalele căi de acces dinspre câmpie spre Transilvania, ne-a oferit posibilitatea identificării unor noi fenomene, necunoscute până în prezent pe teritoriul județului Sălaj. Inițial, cercetările au avut un caracter de salvare, datorate existenței în perimetrul așezării a unei cariere de nisip, în timp, numeroase complexe identificate prin cercetări de teren, au fost distruse. Renunțarea la exploatarea carierei, ne-a oferit timpul necesar efectuării unor sondaje pentru lămurirea stratigrafiei și densitatea de locuire (pl. I). Astfel, în 1999 (*Pop, Băcuet-Crișan, Băcuet-Crișan 2000*, p. 73) am realizat o îndreptare a malului carierei, identificând mai multe complexe arheologice - șase gropi și două locuințe. Din motive obiective (existența în zonă a unui drum de acces la terenurile agricole), au putut fi cercetate sistematic numai patru gropi și o locuință, peste aceste complexe deschizându-se casele C1, C2, C3.

Locuința L2 - surprinsă și în C3, locuință de suprafață probabil părăsită. Au fost descoperite foarte puține fragmente ceramice aparținând neoliticului, culturii Coțofeni și epocii bronzului. Deși din zona centrală a complexului, unde au fost observate și urmele unei vetre dezafectate, s-au recoltat fragmente ceramice Coțofeni atribuirea locuinței unei anumite perioade este dificilă. Celelalte complexe (gropi) cercetate au aparținut bronzului târziu și epocii romane.

Pentru urmărirea stratigrafiei pe platou au fost deschise secțiunile S1, S2, S3, cu orientarea SE. În S1 nu s-au identificat complexe, materialul ceramic fiind extrem de sărac. S2 deschisă în prelungirea S1 a prezentat următoarea situație: strat arat, nivel de cultură din bronzul târziu - negru măzăros, nivel de cultură neolitic - maroniu cu pigment gălbui, steril galben. Au fost preparate trei complexe 2 gropi (G13, G14) și o parte a unei locuințe neolitice, notate L3. Din groapa G 13 s-au recoltat materiale

ceramice aparținând epocii bronzului și două ace din bronz, unul întreg și unul fragmentar. Groapa G14 conținea foarte puține materiale ceramice neolitice și o râșniță preistorică. Deși surprinsă în mică parte în secțiune, locuința neolitică a dat numeroase materiale ceramice.

Secțiunea S3 amplasată în continuarea S2 prezintă aceeași situație stratigrafică. Au fost surprinse patru gropi, o parte dintr-o locuință neolitică (L5) și una medievală timpurie (L4). Gropile aparțineau neoliticului târziu și epocii bronzului. Locuința neolitică, a fost surprinsă la adâncimea de -0,47m, fundul ei fiind atins la -1,40 m. Pentru că în secțiune a fost surprins un colț dintr-o locuință medievală, în continuarea secțiunii, s-a deschis caseta C 4. A fost preparată astfel, o mare parte a unei locuințe adâncite, rectangulare, cu un cuptor de tip pietrar. Materialul ceramic a atribuit complexul secolului VII.

În anul 2000 au fost continuate cercetările în zona carierei de pietriș, pe terasa a II-a a văii Crasnei (*Băcueț-Crișan, Băcueț-Crișan 2001*, p. 178). În acest an au fost deschise case, în paralel cu secțiunile trasate în 1999. Astfel caseta 1 (C1) a fost trasată în zona secțiunii I/1999, confirmându-se astfel situația înregistrată și în anul precedent - scăderea densității de locuire dinspre buza terasei a II spre terasa a III-a. În C1/2000 de 5 x 3 m au fost identificate doar părți din trei complexe - gropi (G22, G23, G24), în care au fost descoperite foarte puține fragmente ceramice. Complexele aparțin epocii bronzului.

Pentru a surprinde restul complexelor L3, L5/ 1999, am deschis caseta C2/ 2000 pe latura estică a secțiunilor S2 și S3/1999 de 8 / 2,5 m. La adâncimea de -0,60 m s-au conturat două gropi de mari dimensiuni G21 și G25/2000.

Groapa G21 - surprinsă parțial și în S2/1999, taie locuința L3 pe care a distrus-o aproape în totalitate. Conținut destul de sărac - fragmente dacice de sec. I d.Ch. și o sârmă din bronz.

Groapa G25 - a fost prinsă aproape în întregime avea un inventar mai bogat constând în fragmente ceramice, oase, chirpici. Complexul aparține sec. I d.Ch.

Între metrii 6-8, s-au conturat urmele unei locuințe neolitice, de fapt o parte din L5/1999. Locuința este tăiată de un alt complex (L6) în caroul 7-8. Ambele locuințe aveau un bogat material ceramic, litic (așchii, nuclee, lame de silex, calcedonie; dălți din piatră), osteologic. Pentru a determina limitele complexului L6, am deschis în prelungirea C2/2000, caseta C3/2000 cu dimensiunile de 2 x 2,50 m. În cadrul acestei case, pe lângă urmele locuinței L6, a fost identificat un nou complex, locuința L7, care tăia complexul L6.

Pe baza materialului arheologic, putem aprecia că, cele trei complexe surprinse în 2000 aparțin neoliticului, fiind identificate mai multe etape de locuire. Materialul arheologic și găsește analogii printre materialele descoperite la Suplac "Corău", în special materialul din faza I, dar și printre materialele ceramice de la Cluj Napoca "Piața Unirii", prin apariția decorului spiralic realizat cu negru pe fond de angobă albă. Descoperirea unui număr de 20 de dălți, pe o suprafață mică cercetată în anul

2000, care se adaugă la cele 70 descoperite anterior, ne fac să credem că și la Pericei avem o așezare specializată în producerea de unelte, așa cum s-a demonstrat pentru alte așezări contemporane (*Igant 1998*, p. 34).

Din punct de vedere stratigrafic situația se prezintă astfel: 0-0,20 m strat arat, - 0,20-0,40 m nivel epoca bronzului, - 0,40-0,60 m nivel de locuire neolitic, de la - 0,60 m steril gălbui.

În cadrul campaniei de cercetări desfășurate în anul 2001 (*Băcuet-Crișan, Pop, Băcuet-Crișan 2001*, p. 230), au fost trasate un număr de trei secțiuni, notate S1/2001, S2/2001 și S3/2001 amplasate la distanță de aproximativ 150 m de secțiunile anterioare. Am procedat în acest mod, deoarece prin cercetările de teren efectuate, s-a constatat că în această zonă existau numai materiale neolitice.

Din punct de vedere stratigrafic, există unui singur nivel de depunere (nivelul arat): 0-0,20 m. La adâncimea de -0,20 m, fiind atins nivelul steril din punct de vedere arheologic. Această situație stratigrafică a fost sesizată în toate cele trei secțiuni.

S1/2001. Secțiune cu orientare N-S, având dimensiunile de 10x2 m.

La adâncimea de -0,20 m, au fost conturate mai multe complexe: locuințe neolitice L1, L2, L3 și L4; gropi neolitice G1, G2, G3 și G5; groapă dacică - sec. I d.Ch. - G4.

Locuința L1 - locuință neolitică adâncită, săpată în trepte, surprinsă parțial, de formă neregulată, conturată la adâncimea de -0,20 m. Fundul complexului a fost surprins la adâncimea de -0,50 m, -0,60 m, -0,80 m. Pe fundul acestuia au fost sesizate și două gropi de stâlp.

Locuința L2 - locuință neolitică adâncită, surprinsă parțial, de formă (probabil) oval- alungită, conturată la adâncimea de -0,20 m. Fundul complexului a fost surprins la adâncimea de -0,60-0,65 m.

Locuința L3 - locuință neolitică adâncită, surprinsă parțial, de formă neregulată, conturată la adâncimea de -0,20 m. Fundul complexului fiind surprins la adâncimea de -0, 50-0,60 m.

Locuința L4 - locuință neolitică de tip adâncit, suprapusă (parțial) de L3, surprinsă parțial în secțiune. Este de formă (probabil) rectangulară, conturată la adâncimea de -0,20 m, fundul acesteia fiind atins la adâncimea de -0,40 m.

Gropile G1, G2, G3 de formă ovală, au aparținut neoliticului. Conținutul extrem de sărac, indică faptul că acestea nu au fost utilizate ca și gropi menajere, fiind probabil gropi pentru scoaterea lutului.

Groapa G4 - groapă databilă în sec. I d.Ch., sesizată la adâncimea de -0,20 m. Complexul este de formă circulară, suprapune complexul neolitic L1. Fundul gropii G4 a fost atins la adâncimea de -0,90 m.

Groapa G5 - groapă neolitică de formă circulară, sesizată pe fundul complexului L1 la adâncimea de -0,60 m (G5 suprapusă de L1), fundul acesteia fiind atins la adâncimea de -0,80 m.

S2/2001. Secțiune cu orientare N-S, având dimensiunile de 8 x 2 m. secțiunea S2 a fost trasată în capătul de N al lui S1, între cele două secțiuni S1 și S2, fiind cruțat un martor de 50 cm. Complexele descoperite în această secțiune, au fost conturate la adâncimea de -0,20 m. Astfel, au fost descoperite: o parte din Locuința L1 (surprinsă și în S1) și gropile G6, G7, G8 și G9.

Locuința L1 - surprinsă și în S1, a fost conturată la adâncimea de -0,20 m, fundul complexului fiind atins la adâncimea de -0,80 m.

Groapa G6 - groapă neolitică de formă ovală conturată la adâncimea de -0,20 m, fundul ei fiind surprins la -0,50 m. Acest complex suprapunea parțial pe L1.

Groapa G7 - groapă neolitică de formă ovală, conturată la adâncimea de -0,20 m. Fundul ei a fost atins la adâncimea de -0,55 m.

Groapa G8 - groapă neolitică de formă oval-alungită, conturată la adâncimea de -0,20 m, fundul ei fiind atins la -0,40 m față de nivelul actual de călcare.

Groapa G9 - groapă neolitică de formă oval-alungită, conturată la adâncimea de -0,20 m. Fundul complexului a fost atins la adâncimea de -0,45 m.

Secțiunea **S3/2001**, având dimensiunile de 10x2 m și orientarea N-S, a fost trasată la distanța de 27 m E de S2/2001, paralelă cu aceasta. În această secțiune la adâncimea de -0,20 m față de nivelul actual de călcare, au fost surprinse mai multe complexe: gropile G1, G3, G4, G5, G6 și G7 -gropi neolitice și G2 - groapă sec. I d.Ch.

Gropile G1, G5, G6 și G7 s-au conturat la adâncimea de -0,20 m, sunt de formă ovală, adâncindu-se în sterilul arheologic cu 20 până la 30 cm. Acestea sunt probabil gropi de stâlp de la un complex (locuință?) care nu a putut fi surprins. Gropile conțineau foarte puțin material arheologic (2-3 fragmente ceramice foarte mici).

Groapa G2 - groapă datată în sec. I d.Ch., conturată la adâncimea de -0,20 m, este de formă circulară. Fundul complexului a fost atins la adâncimea de -0,85 m.

Groapa G3 - groapă neolitică, de formă oval-alungită, conturată la adâncimea de -0,20 m. Fundul gropii a fost atins la adâncimea de -0,45 m.

Groapa G4 - groapă neolitică de formă ovală, conturată la adâncimea de -0,20 m adâncimea maximă -0,50 m.

Deși numeroase, complexe au furnizat extrem de puțin material arheologic. Această situație este determinată probabil de mai mulți factori: conturarea complexelor la o adâncime mică, exploatarea zonei pentru agricultură sau părăsirea locuințelor. De altfel, cu excepția L7/2000, care a suferit o puternică incendiere, toate celelalte locuințe au fost părăsire sau utilizate ca și gropi menajere. Materialul ceramic descoperit în L5/1999 și L6/2000, deși în cantitate mare, este foarte fragmentar, iar materialul osteologic extrem de numeros. Spre deosebire de aceste complexe, în L7, am descoperit nu numai ceramică întregibilă, cinci dălți, dar și material litic neprelucrat și câteva piese din corn, sau corn cu urme de tăiere, acestea din urmă, nefiind întâlnite în celelalte complexe cercetate. Deși în cadrul cercetărilor, a fost cuprinsă o suprafață de 160 mp,

până în prezent nu a fost identificată nici o vatră, nici în locuințe, nici în spațiul dintre acestea. Cum cercetarea nu a fost completă pentru L7, rămâne de văzut dacă acest complex surprins de incendiu, nu a avut un astfel de element.

Nu intenționăm o publicare exhaustivă, a materialelor apărute în cele trei campanii desfășurate la Pericei "Keller Tag", acestea vor face subiectul unui studiu aparte. Remarcăm încă o dată, numărul mare de unelte din piatră cioplită și șlefuită, în special dălți și topoare fără gaură de înmănușare, care indică orientarea așezării pentru producerea și comercializarea (?) acestor tipuri de obiecte. Ceramica pictată descoperită în special în L7, a fost prezentată cu un alt prilej (*Băcuet-Crișan 2001*, p. 51-53).

Acest raport preliminar al cercetărilor din 1999-2001, oferă numai o idee despre intensitatea locuirii în acest punct în neolitic, dar și în perioadele următoare. Dat fiind faptul că, doar foarte puține aspecte ale așezării au fost întrezărite până acum, dar și importanța pe care o au aceste descoperiri, în ilustrarea traseului parcurs de anumite comunități sau influențe dinspre Transilvania spre nord-vest sau în sens opus, intenționăm în anii următori intensificarea cercetărilor în acest punct.

BIBLIOGRAFIE

- S. Băcuet-Crișan, 2001 S. Băcuet-Crișan, D. Băcuet-Crișan, *Șantierul Băcuet-Crișan arheologic Pericei "Keller Tag"*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2000*, Suceava, 2001, p. 178.
- Băcuet-Crișan 2001 S. Băcuet-Crișan, *Complexe neolitice cu ceramică pictată din județul Sălaj*, în *Omagiu profesorului Nicolae Gudea la 60 de ani. Studia Arheologica et Historica Nicolae Gudea Dicata*, Zalău, 2001, p. 49-65.
- S. Băcuet-Crișan, Pop, Băcuet-Crișan 2002 S. Băcuet-Crișan, H. Pop, D. Băcuet-Crișan, *Șantierul arheologic Pericei "Keller Tag"*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2001*, Buziaș, 2002, p. 230.
- Igant 1998 D. Igant, *Grupul cultural neolitic Suplacu de Barcău*, Timișoara, 1998.
- Pop, S. Băcuet-Crișan, Băcuet-Crișan 2000 H. Pop, S. Băcuet-Crișan, D. Băcuet-Crișan, *Șantierul arheologic Pericei "Keler Tag"*, în *Cronica cercetărilor raheologice din România. Campania 1999*, Deva, 2000, p. 73-74.

LIST OF PLATES

Pl. I. Pericei "*Keller Tag*". Plan of the trenches (1999-2001).

PRELIMINARY REPORT ON THE ARCHAEOLOGICAL RESEARCH FROM PERICEI, "KELLER TAG" SITE.**(Summary)**

The archaeological research from the last decades brought to the identification of numerous sites belonging to the Neo-eneolithic Epoch. Among them, there is the Pericei settlement.

Pericei is placed in an area extremely favorable for living, argument which is emphasized by the big number of discoveries (sites from Neolithic, the Coțofeni culture, Bronze Age, 1st century B.C.- 1st century A.C., the Roman Epoch, 7th-9th centuries); it lies on one of the main access routes connecting the plain to Transylvania. It gave us the possibility to identify new phenomena, unknown so far for the territory of Sălaj. At first, the investigations had a salvage character, due to the existence of a sand quarry in the perimeter of the settlement; in the meantime, the number of complexes traced and localized by field research, were destroyed. The abandonment of the exploitation of the quarry provided us with enough time to develop some analysis to help clear up the stratigraphy and the density of occupancy (plate 1).

The 1999 campaign. In 1999 we (Pop, Băcueț Crișan, *Băcueț Crișan 2000*, p. 73) managed to straighten the bank of the quarry, identifying a number of archaeological complexes - pottery, pits and two buildings. Because of objective reasons (the existence of an access road towards the agricultural fields), only four pits and one building were examined systematically, belonging to the sections C1, C2, C3.

The 2000 campaign. In 2000 the excavations continued in the area of the pebble quarry, on the 2nd terrace of the Crasna Valley (Băcueț Crișan, *Băcueț Crișan 2001*, p. 178). New sections were opened, parallel to those from the previous year. Thus, the first section (C1) was drawn in the area of section I/1999, confirming the situation previously revealed - a progressive decrease in the density of occupancy from the rim of the 2nd terrace to the 3rd terrace. In C1/2000 (5x3 m) were partially identified three complexes- pits (G22, G23, G24), containing very few fragments of pottery. They belong to the Bronze Age.

The 2001 campaign (Băcueț Crișan, Pop, *Băcueț Crișan 2001*, p. 230). The excavations comprised a number of three sections, namely S1/2001, S2/2001 and S3/2001, placed at a distance of approximately 150m from the antecedent ones. The reason for this choice was based on the observation that in the area there were exclusively Neolithic materials.

From the stratigraphical standpoint, there was only one level of deposits (the plough - affected level): 0-0,20m. At a depth of 0,20m the virgin soil (from the archaeological point of view) is already reached. The situation regards all three sections.

An exhaustive publication of the materials resulted from the three campaigns from Pericei "Keller Tag" is beyond our intention: they will become the topic of a different study. We draw the attention once more to the important number of tools made of carved and polished stone, especially the chisels and the axes without attachment hole, that point to the specialization of the settlement in the production and commercialization of these objects. Painted pottery belonging mostly to L7 was described in other studies (*Băcucș Crișan 2001*, p. 51-53).

This introductory report on the research from 1999-2001, gives only a clue about the intensity of the population in this area in the Neolithic Epoch, but also in the subsequent periods. Taking into consideration the fact that very few of the settlement's features were revealed so far, but at the same time their importance in what concerns the itinerary that certain communities or influences followed from Transylvania towards the north-west or in the opposite direction, we intend to intensify the research in this site in the following years.

